

wijst in haar werk *On the Political* (2005) op het belang van tegenspraak voor de democratie: het gaat erom in dialoog te gaan, het desnoods grondig oneens te zijn, maar aan het einde van de dag nog steeds aan dezelfde tafel te zitten – en daarmee het verschil te (respect)eren. Een gesprek met enkele leden van K.A.K.¹ is een onophoudelijke illustratie van dit principe. Ze staan in hun opvattingen soms lijnrecht tegenover elkaar, en blijven vurig van mening verschillen.

Dialoog is sowieso de reden voor het samenzijn van deze zestien. Ze komen vrijwel allemaal van de Brusselse theaterschool RITCS, en wilden het gesprek dat ze in de beschermde schoolcontext konden voeren niet verliezen bij de sprong naar het professionele veld. De dialoog, die ze als een onlosmakelijk onderdeel van hun werk beschouwen, wordt in eerste instantie maandelijks voortgezet in het Koninklijk Atheneum van Koekelberg. Al snel ontstaat het verlangen om elkaar ook werk te tonen, in plaats van erover te spreken.

Zo'n aaneenschakeling van toonmomenten vormt in 2014 een eerste K.A.K.-sessie. In het Koninklijk Atheneum van Koekelberg gaat het nog om een veelheid van korte, van elkaar los staande acts, voor een aanvankelijk besloten publiek van vrienden en familie. Die eerste, geslaagde proef – de presentatiedag mondt alsnog uit in een woest openbaar feest – smaakt naar meer, en K.A.K. gaat op zoek naar geschikte plekken waar het zich voor langere tijd kan nestelen. Dat blijken vooral “gevonden” locaties te zijn, leegstaande panden in Brussel: naast het atheneum ook de koekjesfabriek van Dandoy, het abattoir van Anderlecht en de Renaultfabriek in Vilvoorde.

De sessies zelf evolueren van losse acts naar meer gestroomlijnde presentaties waarbinnen de kunstenaars zich verbinden, met elkaar en met de buurt. In de Koekjesfabriek is het overkoepelende “concept” nog praktisch van aard: het is er vooral op gericht het publiek efficiënt door het gebouw te loodsen. Gaandeweg gaat de groep op zoek naar een gezamenlijk inhoudelijk kader. In de Renaultfabriek wordt de plek ingekleed als een museum over het fabrieksverleden, samengesteld door een handvol “voormalige werknemers”. In de abattoirs werken Esther Gouarné, Aureli Di Marino, Nona Buhrs en filmmaker Yuni Mahieu samen aan een video-

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2016/4.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[K] **ZE DOEN HET WEL ZELF. DE KOEKELBERGSE ALLIANTIE VAN KNUTSELAARS**

Sommige kunstenaars doen het gewoon zelf. Ze noemen zich “professionele idioten op vakantie”, schuwen de instituten en creëren buiten de gevestigde orde een vrijplaats waar hun werk zijn bedding kan vinden: in een eigen tempo, los van productiedwang. Hun werkmodel is horizontaal, op maat van deze tijd. De Koekelbergse Alliantie van Knutselaars (K.A.K.) verenigt zo'n groep kunstenaars. Eind augustus sprak de jonge Aurelie Di Marino van K.A.K. op het Theaterfestival de *State of the Youth* uit: het werd een vurig pleidooi voor een autonome, zorgzame organisatiecultuur waarin de kunstenaar centraal staat. Maar zijn die nieuwe, fluïde werkvormen ook houdbaar in een sector waarin consolideren de norm is? K.A.K. staat op een kruispunt.

Het temperament van K.A.K. is behoorlijk *mouffiaans*. De Waalse politicologe Chantal Mouffe

De Koekelbergse Alliantie van Knutselaars.

installatie die de verhalen verzamelt van de bewoners van Kuregem. Op die manier evolueert een praktijk van reflectie en dialoog naar gedeelde creatie.

Toch is K.A.K. geen collectief dat systematisch samen voorstellingen maakt, zoals STAN. De voornaamste focus blijft het bewonen, bewerken en *beleven* van de plekken. K.A.K. is vooral een organisatiemodel, dat haar leden voorziet van een ideale werkcontext met zelfgeschapen voorwaarden. Het verbinden gebeurt ook niet alleen “onder kunstenaars”. In Vilvoorde, maar ook in Kuregem spelen de K.A.K.-sessies in op de specificiteit van het gebouw en buurt. Dat contact met buurtbewoners, jeugdbewegingen en sociale initiatieven voelen zij aan als een noodzaak. Niet als sociaal-artistisch project, eerder vanuit de idee dat het ondenkbaar is om de realiteit buiten de kunsten te negeren. K.A.K. wil haar “publiek” – in de ruime zin van het woord: passant, buur, toeschouwer... – deelgenoot maken van haar bezigheden. Brussel, met zijn wirwar van culturen en subculturen, is daarvoor een ideale voedingsbodem.

De zelforganisatie van K.A.K. impliceert dat er geen hiërarchie is. Alle belangrijke beslissingen worden collectief genomen, zonder een leider om zich achter te verschuilen. Tijdens de sessies wisselt de rolverdeling tussen de leden, afhankelijk van hun beschikbaarheid: iedereen is eens productie leider, regisseur, speler, ... Er wordt zorgvuldig over gewaakt dat de plek van de “macht” leeg blijft – opnieuw zo’n *mouffiaans* principe. Wie het waagt te lang in het midden van de arena te staan, wordt er door de anderen *uitgekickt*. Over de “toetreding” van nieuwe leden tot K.A.K. gaat de hele ploeg, maar in de praktijk is het een organisch proces. Het engagement voor de plek en de gemeenschap weegt behoorlijk zwaar – wie voelt dat hij het niet kan opbrengen, trekt zelf zijn conclusies.

De bijna naïeve generositeit van K.A.K. is het voorrecht van startende kunstenaars, maar de verhouding tussen de geïnvesteerde energie en de “opbrengst” oogt behoorlijk onevenwichtig. Die “opbrengst” laat zich in de geest van K.A.K. niet uitdrukken in termen van financiën, producties of

publieksaantallen, maar alleen in intrinsieke menselijke en artistieke verrijking. Toch blijft het een feit dat de K.A.K.-sessies weken aan tijd, moeite en mankracht kosten en uiteindelijk “eenmalige buitengewone gebeurtenissen” opleveren die gezien worden door een beperkt aantal mensen. Het vluchtige karakter van de sessies is uniek, maar ook frustrerend. Zelfs K.A.K. wil groeien, in de zin dat ook bij de groep het verlangen leeft om iets duurzaam op te bouwen – in tijd, in samenwerkingen, in impact. Dat vraagt om volgende stappen.

En dan moet er op een gegeven moment over geld gepraat worden. Zolang er tenover de gedeelde inspanningen geen middelen staan, is de situatie simpel: iedereen doet het voor niets. De vloeibare organisatievorm schept een bevrijdende vrijblijvendheid: geen enkele K.A.K.'er is tot iets verplicht. Maar in 2015 dient de Alliantie zijn eerste projectdossier in. Dat betekent dat er officieel rollen worden toegewezen, begrotingen gemaakt, plannen vastgelegd. Er worden beloftes gedaan tegenover de subsidiënt, vooral wat betreft het beheer van eventueel toegewezen geld. Het beheren van middelen vereist een minimum aan *overhead*. Het is het begin van de evenwichtsoefening waarover dramaturge Marianne Van Kerkhoven haar hele leven heeft geschreven: hoe organiseer je kunstenaars zo dat de overkoepelende structuur niet belangrijker wordt dan de kunstenaars zelf?

Rond het geld dreigt ook de spanning tussen individu en groep zich scherper dan ooit te manifesteren. Wie wordt nu betaald, voor welk werk? De meningen daarover lopen binnen K.A.K. grondig uiteen. Sommige leden verklaren zich bereid alle inkomsten te delen met de hele groep – tot ieders uitkering toe –, voor anderen is dat een brug te ver. Voorlopig is het probleem niet aan de orde, want de projectaanvraag voor 2016 werd ondanks positief advies niet gehonoreerd. Maar de fundamentele keuze blijft. Als K.A.K. zich inschrijft in het reguliere kunstensysteem dreigt het een deel van zijn unieke werkmodel te moeten loslaten. Doet het dat niet, dan riskeren de leden in een onhoudbare, precaire situatie te belanden waarin het moeilijk is geëngageerd te blijven. Dit is het moment van gezamenlijke “volwassenwording”: het punt waarop de K.A.K.-ideologie van vrijheid, gemeenschap en zelforganisatie botst op de pragmatiek van de realiteit.

Is er een derde weg mogelijk? Of is voor deze “professionele idioten” de vakantie voorbij? Het valt vurig te hopen van niet.

EVELYNE COUSSENS

www.k-a-k.be

Voor dit artikel sprak ik met Aurelie Di Marino, Renée Goethijn en Dries Gijssels. De volledige Koekelbergse Alliantie van Knutselaars bestaat daarnaast uit Nona Buhrs, Femke Stallaert, Nikolas Lestaeghe, Annelore Crollet, Frederika del Nero, Nikolas Delalieux, Lotte Diependaele, Nathalie Goossens, Esther Gouarné, Yuni Mahieu, Benjamin Op De Beeck, Thomas Vermaercke, Pieterjan Volckaert.